

Håkan Andersson, Wäsby lantbruk, Vikbolandet i Östergötland.

Vad tyckte du om kursen och vad var mest intressant för dig av det som togs upp under kursdagen den 5 december 2017?

– Kursen var bra! "Försnacket", alltså inomhusdelen på förmiddagen på Vätterterrassen, var intressant. Man kommer visserligen inte ihåg allt som sades men att gå igenom saker och ting är bra. Repetition gör nytta.

– Jag lyssnade på detta med rastgård, trots att jag har frigående inne. Har funderat på att bygga om för rastgård men det blir nog inte något på grund av att vi har en väg som hindrar detta.

– Obduktionsmomentet var bra! Det momentet gav mig en bättre inblick i hur hönan fungerar. Och det gör att man vill lära sig mer.

När Svenska Ägg ordnar fler kurser framöver; Vad vill du att de ska handla om?

– Jag var på en kurs för kanske tio år sedan med veterinär Starkhammar där han obducerade. Men då fick även vi kursdeltagare skära i hönsen. Det vore intressant att få göra det igen. Då kan man komma lite längre med nya kunskaper. Det bästa är då, om vi

kan vara i mindre grupper tillsammans med veterinären.

Tror du att du skulle använda denna kunskap hemma på Wäsby?

– Ja. Jag känner ännu så länge ett visst motstånd mot att våga ta i en höna på detta sätt, även om den är död. Det finns mycket att lära sig och mycket att titta efter om man öppnar hönan, som till exempel spolmask, äggstocksinflammation med mera.

Hur ser din vardag ut och vilken produktion har ni på er gård och i ert företag?

– Vi har 75 000 värphöns, frigående inomhus. Har haft unghönsuppfödning tidigare och det skulle vara kul att ta fram djur själv. Men jag har mycket annat att göra och jag får också så bra kycklingar i dagsläget. Vi har växtodling, 600 hektar och använder egen spannmål till hönsen.

Hur mycket spannmål äter dina höns?

– Nästan 2 000 ton. Av detta är det 1 600 vete och 400 ton havre. Jag köper alltså färdigt koncentrat

Bra kurs

– säger Håkan Andersson om Svenska Äggs kursdag i december 2017

och kalk för att använda tillsammans med vår egen spannmål och jag krossar inte vetekärnorna.

Fritt fram för Dina övriga synpunkter och önskemål, Håkan:

– En sak som jag funderar på är också hur man delar med sig hemma på gården, i företaget, av det som man har lärt sig på kursen. Oavsett om det är företagaren eller en anställd som har varit på kurs så ska det föras tillbaka så bra som möjligt.

– En annan särskilt positiv del i kursen, utöver obduktionen, var att stallbesöket. Det är ju sällan som man kommer in i en anläggning hos en kollega. Och just detta var välordnat här på kursen på Stjernerund så att vi kunde komma in i ett stall. Man får då chansen att studera djur, ljus, ventilation med mera och detta har man med sig hem. Ibland ser det olika ut men även när man ser att kollegan gör som jag gör, känns det bra. Kanske det jag gör är ganska rätt, kan man tänka då.

Sven Secher

Läs mer om kursen på följande sidor: 12-26

Detta är ett särtryck ... från tidningen Fjäderfä nummer 1-2018, där Svenska Äggs kursdag den 5 december 2017 refereras.

Papperstidningen kan beställas på e-post: elisabeth@secher.pp.se

Detta är en annonsida i papperstidningen.

Läs mer om kursen på nästa sida ...

På kurs med Svenska Ägg så tyckte fler deltagare

Svenska Äggs senaste kursdag innehöll både teori-pass om nya föreskrifter och dioxinundersökningar samt praktik som stallbesök, utflykt i beteshagen och dissektion av värphöna under ledning av veterinär.

Riktigt många äggproducenter och unghönsuppfödare mötte upp till denna kursdag den 5 december 2017 och Fjäderfä var med och ställde några frågor till en del av deltagarna.

Läs om detta och hela kursen på sidorna 10+12-26.

Camilla Johansson (till höger), arbetar på Asketorps gård hos Magnus Bertilsson

1. Kursen var väldigt bra. Helheten på kursen var mycket intressant och lärorik. Bra om aktuella frågor. Det bästa av dagen var studiebesöket på Stjärnsunds gård. Intressanta diskussioner som togs upp under tiden. Att blanda teori och praktiska erfarenheter är enligt mig det bästa. Vill gärna se mer av detta.

2. Jag skulle gärna vilja se mer av att man delar med sig av sina erfarenheter, hur man löser problem som uppstår i produktionen. Fjäderfä produktionen är ganska liten i Sverige och alla kan hjälpas åt och förmedla kunskapen. Man lär sig mycket genom att diskutera med andra människor.

Jag ska gå grundkursen i början av nästa år och det ser jag fram emot.

3. Jag tar hand om det dagliga arbetet med hönsen samt gårdsbutik. På gården har vi cirka 15 000 bruna frigående höns.

Camilla:
"Det bästa var studiebesöket på Stjärnsund"

Lennart:
"Foder, stallmiljö, grovfoder"

Lennart Andersson, Håle Lantbruk

1. Jag tycker att det var en intressant dag både för- och eftermiddag.
2. "Vilket foder behöver hönan", stallmiljö, grovfoder
3. Ett stall med 32 000 frigående höns inomhus
4. Ett trevligt upplägg, och trots mycket folk så fungerade det bra.

Frågorna löd:

1. Vad tyckte du om kursen och vad var mest intressant för dig av det som togs upp under dagen?
2. När Svenska Ägg ordnar fler kurser framöver; Vad vill du att de ska handla om?
3. Hur ser din vardag ut och vilken produktion har ni på er gård och i ert företag?
4. Fritt fram för Dina övriga synpunkter och önskemål.

"Bra med både inne och ute"

Niklas:
"Kul med folk från hela landet"

Niklas Carlsson, anställd på Stjärnsunds gård

1. Jo jag tycker att det var en bra kurs! Mycket kul med mycket folk från hela Sverige. Givande med lagom mycket teori på för-

middagen om diverse läkemedel och olika fodersorter. Eftermiddagen var väldigt givande med praktiska övningar ute på Stjärnsund där man kunde prata med alla och byta erfarenheter med varandra.

2. Jag tycker att kommande kurser kan handla om allt möjligt i och med att jag är "ny" inom kurser gällande höns och ägg.

3. På Stjärnsunds gård är jag reparatör/service tekniker med allt från att justera ventilation till att laga foderskruvar. På Stjärnsund har vi äggproduktion med ekologiska och konventionella värphöns.

Pontus:
"Mer obducing"

Pontus Närkeby, Närkesbergs Hönseri.

(I bakgrunden ses Billy Gilbertsson)

1. Det jag tyckte var intressantast var när vi obducerade och pratade om hur det såg ut i hönan. Det var också kul att titta i stallet och prata om hönans miljö.

2. Mer obducing och diskussioner om hönans miljö.

3. Uppfödning av värphöns. För det mesta så sköter jag alla höns på gården.

Claes Schneider, Berga gård

1. Bra upplägg med både information på sal och praktiska moment ute och alla tre föredragen var bra. Intressant kvalsterdiskussion och information om de olika bekämpningsmetoderna. Samt ett helt nytt medel som verkade lovande. Bra att höra Åsas tankar kring Dioxinproblemen. Väldigt bra ordnat på Stjärnsund, modigt att släppa in så mycket hönsmännskor i sina stallar. Det finns ju så mycket åsikter om hur saker och ting ska göras. Man kommer ju aldrig in hos sina kollegor och får se hur andra har det, så det tyckte jag var mest intressant. De har ju dessutom samma system som vi har så det var kul att se hur det såg ut med tanke på rost med mera.

2. Som Ekoproducent så är det ju mycket av våra speciella frågor som är intressant. Det blev ju ganska mycket Ekofrågor på

Vätternterassen också. Rastgårdar och dess problem är intressant att se och diskutera på plats.

Dioxin och Ekofodret är förstås högaktuellt ett tag till. Obducera höns är mycket lärorikt och man borde öva mer på det, jag tycker dock det är lite äckligt ... Men dotter Lisa tycker det är jättekul så hon kan få hållas med det.

Claes:
"En mycket bra dag, och modigt att släppa in så mycket hönsmännskor i sina stallar"

Mycket trevligt att vara hemma hos någon på studiebesök, men det är nog få som vill ha in folk på samma sätt som vi gjorde på Stjärnsund.

3. Vi har 12 000 KRAV-höns och 250 ha KRAV-odling samt gör eget foder. Vi förädlar en del ägg till bland annat glass och ostkaka. Vi bygger för närvarande ett nytt hus för Butik och Förädlingslokaler med mera. Min fru och jag plockar ägg och sköter hönsen 3 dagar i veckan och så har vi en anställd som tar hönsuset 4 dagar i veckan.

Jag kör utgödsling två gånger i veckan och sköter foderproduktionen.

4. Alltid bra att träffa kollegor. Vi är ju lite hemliga i vår bransch och det är inte så lätt att få reda på hur andra har det. Men i såna här sammanhang pratas det om allt möjligt och utbyts erfarenheter.

Lars: "Gärna återkommande kurstillfällen"

Lars Knutsson, Bordsjö Skogar

1. Upplägget var bra med både teori och studiebesök. I detta fall kanske inte optimal lokal.
2. Gärna om eget foder, olika varianter, vad som är viktigt att tänka på.
3. Många verksamheter, såsom skog, jordbruk med 280 dikor samt fastighetsförvaltning. Även om äggproduktionen inte alls är den största produktionen, så är den väldigt viktig.
4. Bra med återkommande liknande kurser. Gärna regelbundet ett par gånger per år. Ta också gärna med i tanken hur man som anställd ser på olika saker.

Jennie Olsson, Väst-Farm

1. Kursen var mycket bra med blandningen av teoretiskt och praktiskt innehåll och upplägget under eftermiddagen var speciellt bra med tre blandade grupper med deltagare som har olika kunskaper och inblick i branschen. Att få rotera och kunna diskutera rastgårdar, sjukdomar och att få komma in i hus med pågående produktion var mycket lärorikt och intressant. Man får alltid nya tips och ideer att ta med hem för vidare utveckling. Ibland är det även en bekräftelse på att man själv är inne på rätt väg.

2. Jag känner att det hela tiden finns något nytt att lära sig med hönsen, klimat, nya lagar och förordningar. Hur vi skall hantera och dokumentera de nya föreskrifterna på bästa sätt skulle jag vilja veta mer om. Fodrets påverkan, struktur och utveckling, hade också varit mycket intressant att veta mer om med representanter från bland annat Svenska Foder och Lantmännen. Att sedan lägga utbildningen på en foderanläggning hade varit trevligt. Att blanda teori och praktik är lärande. Jag tror att det är nyttigt att dela erfarenheter, dåliga som goda.

Jennie: "Bra med grupper. Mer om foder"

3. Jag jobbar på Väst-Farm i Färgelanda där vi har både ekologiska värphöns och frigående inomhus. Våra ägg går till vårt eget packeri med varumärket Torggummans ägg. Jag är tillfälligt produktionsansvarig för våra höns då vår ordinarie är mammaledig. Jag är rättså ny fortfarande inom värphöns och har snabbt fått lära mig om allt från att ha koll på konsumtion, produktion, klimat, regler och bestämmelser till det viktigaste, välmåendet hos hönsen ;-)

Joakim Sandqvist, Landsberga gård

1. Kursen var bra men det blev lite korta delar i den teoretiska delen pga tidspress. Jag var mest intresserad av sjukdomsbiten men jag förstår inte varför man väljer bort det stora problemet i produktionen, E-coli. När man har chansen när så många samlats att utbyta erfarenheter och behandlingsinsatser. När det gäller E-coli sitter inte veterinärvetenskapen på all kunskap när det gäller behandling och återhämtning vid ett utbrott, den finns hos producenter och annat hönsfolk till lika stor del, men den måste samlas och bli lätt tillgänglig för den som drabbas.
2. Sjukdomar och produktionsstörningar är ett tacksvärt ämne men något annat än Epizooti. När man drabbas av Epizooti är det etta eller nolla, man avlivar och startar om, inget att välja på bara att köra i spåret. Vid andra störningar måste det hävas och

problemet hittas samt lösas, det kan vara på sitt sätt en mycket svårare uppgift för producenten. Bara titta på den delen av kursen när vi besökte problemstallet, alla såg att det inte var bra men hur löser man det? Det är inte bara att sätta in en annan hönsras och hoppas.

3. Vi har frigående inne och säljer hela produktionen direkt till butiker packat på gården i eget varumärke.

Joakim: "Sjukdomar och produktionsstörningar"

Aji Franzén, Glofshults Ägg

1. Eftersom jag tragglar på med att förbättra stallmiljön var besöket i stallet mest intressant, mycket lärorikt att ta del av andras erfarenheter.
2. Stallmiljö, som sagt. Och management av hönsen, med så kallat fin-lir i skötseln.
3. Jag arbetar med hönsen och äggen 4 dagar i veckan. Därefter reparationer, underhåll, kontorssysslor med mera under övrig tid. Jag har 19 000 höns frigående högbeläggning, avelsbesättning Suffolkfår med 50 tackor samt skogsbruk på 120 ha.

Aji: "Stallmiljö och management"

Thomas och Jakob Pettersson, Särestad

1. Vi tyckte kursen var väldigt intressant, och hade ett bra upplägg med både teori och praktik. Roligt också att det var så bra uppslutning! Det är alltid trevligt att hinna prata med andra producenter under en lång lunch och fika, både om själva kursen och om annat.
2. Vi tycker det vore intressant att veta mer om hur man kan jobba långsiktigt med att få en bra kvalitet på ströbädden, till exempel hur den påverkas av ventilation etc.
3. I vardagen jobbar vi båda på gården tillsammans med Inger (Thomas fru) där vi har både ekologiska höns och frigående höns inomhus.
4. Framöver vore det nyttigt att få prova eller utföra själv i den mån det är möjligt när man har praktiska moment i kursen.

Jakob och Thomas: "Gärna fler praktiska moment"

Annika och Mikael Pettersson, Gräsljunga gård

1. Vi tyckte det var en mycket intressant och givande dag. Studiebesöket med de olika stationerna gav mest och veterinärfrågor är alltid intressant.
2. Äggproduktion i praktiken; Hur stall och teknik ska fungera på bästa sätt?

Petterssons: "Studiebesök och veterinära frågor"

3. Vi driver en gård med 3 000 frigående höns inomhus med uteveranda, eget äggpackeri och försäljning i en radie på 2,5 mil. Ekologisk lammproduktion, avelsbesättning med Gotlandsfår, gårdsbutik och skog.

Kent Rosell, Ormesta Ägg

1. Mycket intressant hela dagen faktiskt, det som var mycket intressant var dissektion av hönan.
2. Ventilationsproblematiken, djurens välfärd, olika typer av maskiner till hjälp för små packerier.
3. Vi är små och har cirka 4 000 djur och packar och levererar själva till butiker, restauranger, hotell

Kent: "Ventilation, små packmaskiner med mera"

och kommuner i eget emballage. Har dock för lite djur så vi köper in ägg från annat packeri. Tyvärr går det ej att få tag på producenter i vår närhet, då de är uppbundna av avtal med packerier. I kraft av åldern så vill vi inte investera i ytterligare hönsstall.

4. Bra dag med god mat och trevlig atmosfär.

Välbesökt kursdag med Svenska Ägg

Intresset för Svenska Äggs kursdag i december var mycket stort då fler än femtio deltagare mötte upp för förmiddagens teoripass på Vätternterrassen och eftermiddagens praktik på Stjernerunds gård strax söder om Askersund.

Programmet spände över en rad väsentliga frågor som djurhälsa, djurskyddsregler, foder och dioxin.

Särskilt uppskattat var eftermiddagens stallbesök, utflykt i beteshagen samt dissektionen av höns.

Tufft år för veterinären samt djurskötare och hönsägare

2017 har varit ett år då svensk äggnäring har drabbats av relativt många sjukdomar bland hönsen och Magnus Jeremiasson informerade om detta och vad man som äggproducent kan göra för att skydda sig mot smittor och sjukdomar på hönsen, vid kursen på Vätternterrassen.

Man har bland annat påvisat salmonella och sett en ökad förekomst av e-coli men också flera utbrott av newcastlesjuka (ND) och två utbrott av fågelinfluensa (AI). Dessutom har man noterat en "nykomling" och en "nygammal sjukdom". Nykomlingen är histomonis som 2017 för första gången drabbade en hönsflock (på Öland) och sedan är det Gumboro som vi kan kalla "nygammal" i svensk fjäderfäring. Denna virussjukdom ses sällan i Sverige. Det senaste utbrottet, före årets utbrott i unghönsflockar (värphöns), skedde för 17 år sedan (slaktkycklingflockar år 2000). Hälsoläget bland svenska fjäderfän avspeglas också i artiklar i Fjäderfä under det gångna året. Se i fotnoten efter denna artikel.

Osäkra provresultat om ND

Magnus Jeremiasson berättade under kursdagen om ND-utbrotten i Sverige under 2017, inklusive ett sent höstfall i södra Skåne i november strax före kursdagen.

– Detta fall var speciellt. Det var nämligen så att prover togs och de visade att det inte var frågan om newcastlesjuka, trots typiska symtom som skinnägg och sänkt äggproduktion, vilket jag med flera ifrågasatte eftersom symtomen var så typiska. Av detta följde att inga spärrar sattes upp men ändå hade producenten fortfarande skinnägg. Nya prover togs någon vecka senare och då var det positivt. Detta är mycket allvarligt, dröjsmålet med besked medförde att anläggningen spred virus, sa Magnus Jeremiasson och förklarade att detta förde med sig flera mycket allvarliga konsekvenser:

– Det var och är fruktansvärt för djurägaren, riskerna för andra djurägare var stora och kostnaden för samhället blir stort.

Se upp för "konstiga" duvor

Samtidigt på senhösten rapporterades om döda duvor på Gotland.

– Prover togs och de påvisade duvpest, vilket är en

variant av newcastlesjuka som upptäcktes bland stadsduvor på 1980-talet. Sjukdomen ger duvorna rörelsevårigheter och de kan få skador på hjärnan. Duvpesten smittar lätt mellan duvor och man rekommenderar vaccinering när duvor hålls i fångenskap. Duvpesten är alltså en variant av newcastlesjuka men det kallas inte newcastlesjuka när det påträffas på vilda fåglar. Men kommer denna pest in i stallet och smittar höns så är det newcastlesjuka med alla de

forts på sidan 18

Magnus Jeremiasson, Svenska Äggs veterinär, talar inför äggproducenter på Vätternterrassen. Nedan ses ett pass i obduktionssalen på Stjernerundsgård.

Magnus Jeremiasson "öppnade" hönan på alla sätt och vis.

Foto: SS

konsekvenser som det i så fall medför. Just nu, senhösten 2017, gäller krav på att hålla hönsen inne på Gotland.

Magnus Jeremiasson utfärdade även en varning: om ni ser duvor som betar sig konstigt, så stäng in dina höns om du har dem ute. Skicka också in duvor till laboratoriet.

Följa AI-utvecklingen

Fågelinfluensa har uppträtt i Sverige både i år och förra året och under 2016 var det många utbrott i Europa, och fortfarande sker det utbrott på flera håll i övriga Europa. Just nu är det Italien som har ett stort kluster med H5N8. Även Tyskland och Holland med den lågpatogena varianten men även ett tredje fall med en gräsand med H5N8 har påträffats.

– Detta är lägesbilden just nu vid årsslutet för fågelinfluensan och det är lite måttligare förekomst just nu jämfört med förra året. Men detta förändras löpande och alla veterinärer och djurägare bör följa utvecklingen löpande och alltid tänka på smittskyddsarbetet, uppmanade Svenska Äggs veterinär.

Epidemiologiska enheter

När Aniagra Produktions AB överraskande drabbades av Fågelinfluensa uppdagades att djurförsäkringen inte har ett fullgott skydd avseende denna sjukdom. Agria har dock nu tagit in fågelinfluensan i försäkringsskyddet, vilket bolaget med en trycksak informerade om under Svenska Äggs Kontaktdagar i Malmö i november 2017. Förbättringen följs inte oväntat av en premiehöjning och nu täcks 70 procent av produktionsbortfallet (dock inte till 90 procent som vid salmonella).

Vid kursen på Vätterterrassen nämnde Magnus Jeremiasson något som heter ”Epidemiologiska enheter”, och här gäller det att så smart som möjligt begränsa en smittas spridning, så gott det går. Lyckas man med detta och skapar ett fungerande skydd, kan man klara sig med begränsad utslaktning av drabbat stall medan andra delar av produktionen kan fortsätta.

Förbered dig för ”det värsta”

Den uppmaning som nu gäller, med erfarenheter från det senaste årets utbrott av sjukdomar är att man helst som djurägare bör förbereda sig för det värsta.

– Förbered en saneringsplan för det kostar alltid mer vid ett akut läge med ett utbrott om du inte har en sådan. Varje dag kostar och varje dag är mycket jobbigt.

– Att förbereda sig i ”fredstid” är jobbigt. Men att tvingas ta tag i detta i krisläget är än värre, sa Magnus Jeremiasson.

Han nämnde även broschyren ”Smittskydd” som Svenska Ägg har tagit fram, samt hemsidans information under ”Saneringsplan”, tema Smittskydd.

Kvalsterproblemen kvarstår

Även om man inte ser blodfläckar på äggen så finns kvalster troligen i systemet eller på hönsen. Kvalster kan sprida sjukdomar som fågelinfluensa, newcastlesjuka och rödsjuka. Men även utan sådan sjukdomsspridning, så tar förekomst av kvalster på hönorna.

– Observera att kvalstret suger blod och det kan vid stor förekomst ge blodbrist hos hönsen. Och att kvalsterförekomst kliar vet alla. Kvalstren är aktiva mest på natten och de stör då hönsens nattsömn. Även höns behöver en bra sömn och bristande sömn kan ge sänkt äggproduktion och högre dödlighet, sa Magnus Jeremiasson.

Vad görs för att motverka förekomsten?

– Städa är första åtgärden. Det är inte enkelt få helt rent i ett stall och att utrota kvalstren har hittills inte visat sig möjligt.

Nästa åtgärd som Magnus nämner i diskussionen om kvalster, är värmebehandling och sedan medel som kiselpreparat (både torrt och blött). Kisel har en mekanisk effekt då de skär sönder det yttre skalet på kvalstret. Kisel har effekt men många tycker att dammet är jobbigt därför slamar många upp medlet före spridning.

Nästa bekämpningsmetod som Magnus nämnde var Hensupp+, vilket är ett medel som ges i vattnet och som ska göra att kvalstren inte tycker om hönornas blod. Utöver dessa metoder så finns läkemedel som Bymite, vilket har funnits några år. Det har effekt men det finns en resistensrisk, vilket ses mycket i övriga Europa, menade Magnus Jeremiasson.

– Sedan har vi ett helt nytt medel som heter Exolt. Det är ett läkemedel som man också ger i vattnet och samma preparat ges till hundar mot fästing, då i tablettform. Exolt är testat med goda resultat och det är godkänt som läkemedel sedan augusti 2017 men det är ännu inte provat ute stallar hos oss. Vid användning av Exolt så blir vattnet giftigt för kvalstren. Det är ingen karens på ägg i konventionell produktion men i ekologisk produktion blir det viss karens. Tester har visat att det inte blir några restsubstanser. Men, berättade Magnus, medlet är dyrt. Det finns på apotek, kräver recept från veterinär. 1 liter räcker till dryga 5 000 höns. En liter kostar mer än 10 000 kr, vilket ger en kostnad på 1,76 kronor per höna för två behandlingar, enligt Magnus Jeremiassons överslagsberäkningar. Men om det har en bra effekt i ett besvärligt läge så kan det vara värt att prova.

Sammanfattningsvis så rådde veterinär Magnus Jeremiasson äggproducenterna att variera behandlingsmetoden i den ständigt pågående kampen mot kvalstren.

Nyttillkomna problem

I Fjäderfä nr 9-2017 berättade Magnus Jeremiasson och Désirée Jansson på SVA att parasitsjukdomen hostomonosis för första gången konstaterats på en kommersiell (ekologisk) värphönsflock. I förra Fjäderfä (10-2017) informerade samma författare om att Gumborosjuka, infektiös bursit disease (BD) har dykt upp i Sverige. Gumboro är en kycklingsjukdom (unghönsproblem) med kort inkubationstid (2-3 dagar) där djuren sedan sprider virus.

Det finns en högvirulent gumborosjuka som kallas ”very virulent infections bursal disease virus” (vvIBDV).

Gumboro går inte att behandla utan det är sanering som gäller. Alternativt sker vaccinering, men det gör vi inte i Sverige, man vilket exempelvis gör i Danmark. Läs mer om sjukdomen i Fjäderfä nummer 10-2017.

Sven Secher

Läs mer om kursdagen på följande sidor.

Dissektion (se sidan 17) betecknar sönderdelning av en organism (djur- eller människokropp eller växt) i vetenskapligt studiesyfte.

Hönshälsoläget avspeglar sig i antalet artiklar

Fjäderfä har rapporterat om veterinära frågor (smittor och sjukdomar som ovan nämnda i artikeln) i flera tidningar under föregående år (2017). Detta är några av dessa artiklar:

Newcastlesjuka (ND)

Två artiklar i nr 2 med anledning av utbrottet av ND på OJ Lantbruks AB

En artikel i nr 2 om ND som Epizooti och ersättningsregler

En artikel i nr 3 om myndighetens arbete (i samarbete med branschen) vid epizootiutbrott

En artikel i nr 5 med uppföljning av utbrottet på OJ Lantbruks AB

En artikel i nr 7 om ND-utbrott på värphönsbesättning i Kalmarområdet

Fågelinfluensa (AI)

En artikel i nr 10-2016 om utbrottet på Aniagra Produktions AB

En artikel i nr 1 med anledning av oroande utvecklingen av AI i omvärlden

En artikel i nr 2 med uppföljning av läget på Aniagra Produktions AB

En artikel i nr 4 om skyddsnivåer i samband med AI-utbrott och om hur exempelvis utehönsställning (kod 1) drabbas

En artikel i nr 4 om förekomsten av AI på vilda fåglar i Sverige

Två artiklar i nr 5 om utbrottet av AI på Bärsta gård (intervju med hönsägare respektive veterinär)

En artikel i nr 5 om tänkbara smittvägar för AI (vilda fåglar)

En artikel i nr 5 om smittläget i hobbyfloccar gällande AI

En artikel i nr 6 om Jordbruksverkets information om upphävda övervakningsområden.

Salmonella

En artikel i nr 2 om påvisad salmonella i spannmål

En artikel i nr 3 om förekomsten, enligt en studie, av salmonella vid utomhushållning av slaktkyckling och värphöns

En artikel i nr 8 om misstänkt salmonella på polska ägg sålda i Kalmar

Histomonosis

En artikel i nr 9 om första utbrottet i Sverige på värphöns

Gumboro

En artikel i nr 10 om Gumboroutbrott på värphönskycklingar (unghöns)

Spolmask

En artikel i nr 4 om spolmask, forskning.

Kvalster

En artikel i nr 8 från SVA om en kvalsterenkät.

Se även diskussion om **kvalsterbekämpning** i denna tidning på sidan 18 (motstående sida).

Nu gäller L111

Alexandra Jeremiasson, produktionsrådgivare på Svenska Ägg, hade som vanligt en lång rad produktionsnära frågor som hon ville informera om på Svenska Äggs kursdag den 5 december 2017. Dessa gällde bland annat den nya djurskyddsföreskriften, ammoniak i stallar och bröstbensdeformationer på värphöns.

Den första punkten som Alexandra Jeremiasson tog upp gällde den nya djurskyddsföreskriften (L111) där ändringar jämfört med den tidigare föreskriften (L100) gällde bland annat följande tre punkter:

- Beläggning i flervånings-system för unghöns och värphöns
- Lättnad i kraven på spektral-fördelning hos dagsljusliknande belysning
- Utrymmeskrav runt fodertråg till unghöns.

Mycket arbete

Av Alexandras föredragning framgick att de nya föreskrifterna föregåtts av flera års hårt arbete där Svenska Äggs arbete bland annat har bestått av att svara på remisser och delta på många möten med exempelvis Jordbruksverket och Näringsdepartementet. Ibland medför de nya reglerna höjda produktionskostnader. Ett exempel på detta är den införda minskningen av djurtätheten i unghönsuppfödningen (en procent lägre), vilket bedöms ge en ökad kostnad på 30 öre per unghönsplats.

Dokumentera

Alexandra sa också att EU inte godkänner omsorgsprogrammens hantering av belägningskraven utan nu införs en del nya krav för den som vill få tillåtelse att sätta in nio höns per tillgänglig area.

– Det som kan upplevas lite ansträngande är att det

krävs dokumentation men jag kommer att ta fram handledning för detta, sa Alexandra Jeremiasson.

Mer information om den nya djurskyddslagen finns i nedanstående faktaruta och om du har frågor

forts på sidan 22

Foto: Sven Secher

Alexandra Jeremiasson hade mycket att informera om på kursdagen och frågeställningarna om beläggning, ljus, ammoniak, bröstbensdeformationer med mera var många.

Stallbesök

Tre grupper om knappa 20 personer bereddes under kursdagen tillträde till ett av hönsstallen på Stjernerunds gård. Hönsgruppen var i 85:e veckan och hönorna var väl beffädrade, se infälld bild ovan till höger.

Under kursdagen noterades fukt på inredning och i strö och orsaken uppdagades: för högt vattentryck i nipplarna varvid läckage uppstod när hönorna drack.

Ovan till vänster diskuterar Carl-Göran Groth, riksläkare på Svenska Ägg, hönsens kondition och om hon är blöt på bröstet samt om någon antydning till bröstbensdeformation kan noteras.

Foto: Sven Secher.

Diskussionerna i stallen leddes av Alexandra Jeremiasson och här informerar hon om hygienreglerna. Riksläkare Carl-Göran Groth bistår.

Annonsplats i papperstidningen.

Läs mer på nästa sida ...

kan du vända dig till Alexandra Jeremiasson (se kontaktuppgifter på sidan 4 i denna tidning).

Ammoniak och bröstbensdeformationer

Andra frågor som Alexandra Jeremiasson tog upp var problem med höga ammoniakhalter i hönsstallar och bröstbensdeformationer på värphöns. Ammoniaken är ingen ny fråga Alexandra upprepade tidigare information om att hönsen inte mår bra vid höga ammoniakhalter och följdriktigt så uppmanade hon återigen till åtgärder mot förhöjda ammoniakhalter. Bröstbensdeformationer är däremot mindre diskuterat och här uppmanade Alexandra till uppmärksamhet och observation av eventuellt förekommande problem:

– Försök att skaffa dig en uppfattning om hur det ser ut på dina höns, sa hon.

Nya föreskrifter gäller från 1 december 2017

Den nya djurskyddsföreskriften för fjäderfä, L111, gäller från den 1 december 2017 och den innebär att belägningsgrad i flervåningssystem för värphöns och unghöns inte längre regleras av omsorgsprogrammet. Det är istället knutet till i föreskriftens uppsatta krav.

– Den som vill ha upp till 9 höns per kvadratmeter tillgänglig yta eller upp till 20 unghöns (obs, ny beläggning ej 20,2) per kvadratmeter tillgänglig yta, vid 15 veckors ålder behöver uppfylla följande krav:

- Besättningen ska vara ansluten till Frivilliga salmonellakontrollen
- Besättningen ska vara ansluten till hälsokontrollen för spolmask
- Hönsen ska, för sin ålder, vara i god kondition
- Man skall ha skriftliga rutiner för hur man hante-

rar och förebygger fjäderplockning samt håller en god fothälsa.

– Punkta alltså ned dina rutiner för att hålla en god befjädring och god fothälsa så du kan visa upp dem vid en kontroll av länsstyrelsen, sa Alexandra.

Vidare gäller:

- Ströbädden skall vara lucker. Man skall ha skriftliga rutiner för hur man arbetar med sin ströbädd, så även här uppmanade Alexandra äggproducenterna att punkta (skriva ned) ned sina rutiner på papper, så dessa kan visas upp vid en kontroll av länsstyrelsen
- Nedskrivna rutiner för hur ventilationen sköts för att ett bra stallklimat ska erhållas är också bra samt även gärna hur anläggningen servas
- Nedskrivna rutiner för hur utgödslingen sköts för att ett bra stallklimat ska erhållas och även här gärna noteringar om hur anläggningen servas
- Du skall ha ett reservverk
- De som sköter hönsen skall ha relevant utbildning när det gäller hönsens och stallets skötsel. Här kan man till exempel uppvisa intyg för genomförd webbutbildning hos Svenska Ägg eller intyg från Svenska Äggs grundkurs.

Detta och lite mer för unghönsen

För unghönsen gäller allt enligt ovan, som för värphönsen. Det som därutöver tillkommer för unghönsen är:

- Tilläggsvärme ska finnas och den ska kunna justeras efter unghönsens behov
- Uppgift om djurens jämnhet ska dokumenteras.

Sven Secher

Annonssida i papperstidningen.

Läs mer på nästa sida ...

Fortsatt fokus på dioxinhalten

– Vi har arbetat hårt med dioxinfrågan gemensamt inom branschen och vi har vänt trenden och sänkt förekomsten av dioxin i ägg. Men vi måste fortsätta att jobba med detta.

Det sa Åsa Odelros på kursdagen den 5 december 2017.

Åsa Odelros tog under sitt anförande på kursen framför allt upp dioxinfrågan och hon berättade om år 2006, då dioxin i ekologiska ägg uppmärksammades för första gången.

– Andelen fiskmjöl sänktes då och man började kontrollera fiskmjölets härkomst lite noggrannare.

Sedan dess är det känt att ekologiska ägg och ägg från utehöns kan innehålla högre halter av dioxiner och dioxinlika PCB:er. Förutom de konkreta åtgärderna 2004 så genomfördes även ett examensjobb där foder-, ägg- och jordprover togs på femton höns-gårdar. Resultatet visade att fiskmjöl bidrog till de ökade halterna av dioxin och PCB.

Ny uppmärksamhet tio år senare

2016 års ”Iarm” började med att Livsmedelsverket kontaktade Svenska Ägg i september 2016 och då påtalade att man såg en ökande trend av dioxinnivån men också att man låg på endast en tredjedel av gränsvärdesnivån.

– Det var ändå viktigt att ta denna information på allvar. Och helst ska det givetvis inte finnas några miljögifter alls i livsmedel. Samtidigt vet vi att fiskmjöl är mycket bra som foderråvara. Suveränt i sin näringsammansättning med bland annat metioninet. Vi anser därför att vi behöver ha fiskmjöl som foderråvara men det är då viktigt att ha en bra fiskråvara med låg förekomst av tungmetaller och dioxin, sa Åsa Odelros.

Omfattande arbete

Åsa redogjorde för det arbete som branschen med en arbetsgrupp i spetsen har utfört sedan september 2017 och hon sa att packerierna har gjort ett jättejobb under året med provtagningar och att ett gott samarbete har skett med alla parter. I arbetsgruppen har följande personer ingått: Erik Pettersson, Stjärn-ägg, Urban Larsson, ekoäggsproducent, Bodil Wahlgren, Lantmännen, Åsa Odelros, Svenska Ägg, Joachim Närkeby, Närkesbergs Hönseri och Per-Erik Johansson, Kronägg. Gruppen har samarbetat med övriga foderföretag och med Krav samt även tagit upp frågan med till exempel toxikologer.

Åsa Odelros hade mycket att informera om under kursdagen.

Foto: Sven Secher

Vad är det så som har gjorts för att trycka tillbaka dioxinhalten?

– Kartläggning och kompletterande analyser vidtogs omgående hösten 2016 och diskussioner inleddes också snabbt inom branschen, till exempel mellan producenter och packerier.

Dioxinets förekomst i marken på gården och i beteshagen (punktsmitta) kan också spela en roll för halterna i ägg men huvudorsak bedöms fodret vara.

– De steg som vidtogs för utfodringen av ekologiska höns var att en frivillig fasutfodring infördes i november 2016, följt av en optimerad fasutfodring från januari 2017 (vilket Fjäderfä tidigare har redogjort för).

Flera viktiga faktorer

Åsa Odelros nämnde också att nästa steg kan bli ett foder med lägre energihalt. I Tyskland där mycket bruna höns används vill man få hönorna äta mer enligt fasfoderprogram.

Bevaka dessa viktiga faktorer:

Vid byte av foder krävs som bekant ett ökat fokus på hönornas reaktioner.

– Management är så viktigt. Vi skulle behöva ha en hel kursdag kring detta, sa Åsa och pekade på följande punkter i all hast under denna halvdag:

Djurögat: Studera hönsen och jobba förebyggande mot stress och oro i flocken

Fodret: Var noggrann med fodersammansättningen och fasbytena

Grovfodret: Ge grovfoder som ger hönorna syssel-sättning liksom även utevistelse ger.

Konsekvenser

Hela arbetet med dioxinet och förändringen av det ekologiska fodret har inte varit enkel och Åsa nämnde att det har skapats en ökad oro för djurväl-färden och oro för sämre produktionsresultat. Äggproducenterna har heller inte fått någon kompensation i produktionsledet för ökade foderpriser, vilka uppges

ligga på cirka 80 öre per kilo ägg. *Vem är det som ska ta kostnaden? Produktionen? Kunden?*

Förbättrade värden

Åsa redovisade en del om positiva effekter av det nya fodret men detta är något som måste följas även fortsättningsvis. Man har också upprepat provtagning på 60-70 gårdar, och resultaten har visat att halten dioxin och PCB hade sänkts med 26,6 procent. Ett mindre antal prover från 2017 indikerar också fortsatt lägre halter. Full effekt på dioxinhalten uppnås när alla nya djurgrupper har startats från insättningen på det nya fodret.

– Vi har arbetat hårt med detta gemensamt inom branschen och vi har vänt trenden av förekomsten av dioxin. Men vi måste fortsätta att jobba med detta, sa Åsa Odelros.

Fortsatta kontroller

Ny provtagning kommer att ske i mars 2018 och ett samarbete med Norge och Danmark kommer att inledas och man jämför också med danskt foder. Alternativa ekologiska proteinfodermedel kommer förhoppningsvis (ex musselmjöl). Fortsatt samarbete kommer även att ske med myndigheterna (Livsmedelsverket och Jordbruksverket). Det kan också

Annonsplats i papperstidningen.

Läs mer på nästa sida ...

vara värt att nämna att prover tas även i andra EU-länder. Till exempel så provtas alla ekologiska hönsfloccar i Holland.

De resultat från de prov som i dag tas visar alltså (enligt ovan) att halterna ligger klart under gränsvärdena. Men Åsa Odelros sa att uppföljningen måste fortsätta och att detta troligen kommer att sättas i system.

– Ytterligare sänkta gränsvärden i framtiden kan inte uteslutas. Därför fortsätter arbetet med att kontrollera dioxinhalterna i ägg.

Ny ekolog 2021

En nyhet som Åsa presenterade på kursdagen var att undantaget för att kunna ha kvar fem procent ekologiskt proteinfoder har förlängts ett år. För den ekologiska unghönsuppfödning så har man sagt att man inte vill förlänga mer än ett år eftersom man först vill se vilka regler som beslutas inom ramen för det framtida ekoregelverket (889/2008), något som ska ske under 2018. Den nya ekologien kommer troligen att gälla från 2021.

Sven Secher

Dioxin – fakta

- Dioxin är en organisk förening som hör till en grupp som kallas klorerade aromater
- Dioxin är mycket stabil och svårnedbrytbar samt absorberas och lagras i fett
- Dioxin är giftigt för människor och hunddjur kan utsöndra dioxiner i fett i mjölk och ägg
- De finns 75 olika familjemedlemmar i dioxinfamiljen och de har olika egenskaper och ursprung och benämns kongener
- Genom att analysera andelen av olika kongener kan man möjligen utreda varifrån dioxinet kommer
- Dioxin förekommer inte naturligt och har aldrig producerats medvetet
- Vid framställning av PCB bildas dioxiner och PCB innehåller därför också dioxiner
- Produktion och användning av PCB är numera förbjudet
- Andra dioxinkällor är förbränning, bekämpningsmedel, klorgasblekning och blyhaltigt bensin.

I beteshagen

EU-ekologisk äggproduktion med tjugisig vy från beteshagen ut över vattnet: Vätterns norra ände vid Askersund.

Rådgivaren Åsa Odelros (bilden) ledde diskussionerna om hur man på bästa sätt utformar beteshage och veranda under kursdagen på Stjersunds gård. Markmaterial utanför verandan, vegetation på betet, stängselfrågor, fällor, rovdjurstryck hörde också till det som diskuterades. Lång utevistelse är bra; både många timmar per dygn och många dagar per år, sa Åsa Odelros.

*I decembermörket:
Här ses veranda och beteshage för de EU-ekologiska värphönsen på Stjersunds gård.*

